

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **P.Z.P.B.**, spol. s r.o., T.č.X., zastúpeného Mgr. J.G., advokátom so sídlom v D., C. č. X., proti odporcovi **SR – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, C.č.X., P.B., o zaplatenie 335.717,- Sk s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde v Považskej Bystrici pod sp. zn. 4 C 30/2004, o dovolaní navrhovateľa proti uzneseniu Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 14. júna 2007, sp. zn. 19 Co 184/2006, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie navrhovateľa **o d m i e t a .**

Odporcovi nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd v Považskej Bystrici rozsudkom zo 6. apríla 2006 č.k. 4 C 30/2004-201 uložil odporcovi povinnosť zaplatiť navrhovateľovi 335.717,- Sk s 12 % úrokmi z omeškania od 17.2.2004 do zaplatenia, do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Zároveň priznal navrhovateľovi náhradu trov konania 16.785,- Sk a právneho zastúpenia 49.928,- Sk. Svoje rozhodnutie odôvodnil ustanoveniami § 451 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka. Z vykonaného dokazovania mal preukázané, že navrhovateľ uvedenú sumu zaplatil odporcovi na základe jeho rozhodnutia zo dňa 3.3.2003, ktoré bolo rozhodnutím zo dňa 16.1.2004 zrušené. Obranu odporcu založenú na tvrdení, že sa bezdôvodne neobohatil, pretože navrhovateľ uvedenú sumu zaplatil v súlade so zákonom, keď v zmysle § 114 ods. 1 písm. a/ zák. č. 387/1996 Z.z. dňa 27.3.2003 zaplatil odvod za rok 1998, v ktorom roku nespĺnil povinný 4 % podiel zamestnávania občanov so zmenenou pracovnou schopnosťou, nepovažoval za dôvodnú. V konaní mal preukázané, že navrhovateľ po vydaní rozhodnutia bývalého Okresného úradu práce P. B. zo dňa 3.3.2003 zaplatil odporcovi 335.717,-Sk.

Toto rozhodnutie však bolo zrušené Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny v B. a plnenie navrhovateľa odporcovi na základe takto zrušeného rozhodnutia považoval preto okresný súd za plnenie z právneho dôvodu, ktorý odpadol. Zároveň zaviazal odporcu aj k zaplateniu úrokov z omeškania. Navrhovateľom vznesenú námietku premlčania považoval za irelevantnú, pretože ju vzniesol až po zaplatení odvodu a konštatoval, že ak by aj bola premlčaná, prijatie premlčaného dlhu sa nepovažuje za bezdôvodné obohatenie. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Trenčíne na odvolanie odporcu uznesením zo 14. júna 2007 sp. zn. 19 Co 184/2006 rozsudok okresného súdu zrušil, konanie z a s t a v i l a vec p o s t ú p i l na ďalšie konanie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny P. B.. Zároveň vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. V odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na § 103 O.s.p. v spojení s § 211 ods. 3 O.s.p., podľa ktorého kedykoľvek za konania prihliada súd na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci (podmienky konania). Jedná sa o také podmienky, bez existencie ktorých nemôže dôjsť k rozhodnutiu vo veci samej. Jednou z prvoradých procesných podmienok konania je danosť súdnej právomoci a jej splnenie skúma súd ex offio v každom štádiu konania. Nedostatok tejto podmienky konania je neodstrániteľný a vedie k zastaveniu súdneho konania v zmysle ustanovenia § 104 ods. 1 O.s.p. Všeobecne sa právomocou rozumie oprávnenie toho ktorého štátneho orgánu riešiť otázky, ktoré zákon zveruje do jeho kompetencie. Občiansky súdny poriadok vymedzuje právomoc súdov v § 7 O.s.p. Vecne je vymedzená v odseku 1 tohto ustanovenia tak, že v občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú spory a iné právne veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány. Takto ohraničený súbor sa týka vzťahov súkromného práva, ktoré sa spravujú princípmi právnej rovnosti a vôľovej autonómie účastníkov. Charakteristickým znakom občianskoprávných vzťahov je predovšetkým rovnaké (rovnocenné) postavenie ich subjektov, pri ktorom jeden z účastníkov právneho vzťahu nemôže jednostranným úkonom založiť povinnosť druhého účastníka a nemôže ani autoritatívne vynucovať splnenie povinnosti druhého subjektu. V zmysle § 7 ods. 2 O.s.p. súdy v občianskom súdnom konaní preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány. Podľa § 7 ods. 3 O.s.p. iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje zákon.

Pre vyriešenie otázky, či daná vec patrí do právomoci súdu, považoval za potrebné predovšetkým zistiť, z akého právneho vzťahu navrhovateľ vyvodzuje ním uplatnený nárok. Za občianskoprávne vzťahy v zmysle ust. § 1 ods. 2 Občianskeho zákonníka treba pokladať majetkové vzťahy medzi fyzickými a právnickými osobami, majetkové vzťahy medzi týmito osobami a štátom, ako aj vzťahy vyplývajúce z práva na ochranu osôb, pokiaľ tieto nie sú upravené inými zákonmi. Občiansky zákonník ako legislatívny základ všetkých občianskoprávných vzťahov vôbec, upravuje teda všeobecné majetkové a osobné vzťahy založené na princípe právnej rovnosti a autonómie ich subjektov. Na rozdiel od týchto subjektov finančných vzťahov (ku ktorým patrí aj oblasť finančných odvodov v zmysle zákona č. 387/1996 Z.z.) vystupujú v pomere nadriadenosti a podriadenosti, teda v nerovnoprávnom postavení. Tento vzťah teda nie je občianskoprávnym vzťahom, ale ide o verejnoprávny vzťah založený a vyplývajúci z finančnej činnosti štátu a jeho orgánov. Na rozdiel od toho plnenie, ktoré sa považuje podľa § 451 ods. 2 a § 454 Občianskeho zákonníka za bezdôvodné obohatenie, musí mať základ v občianskoprávných vzťahoch. Ustanovenie § 451 a nasledujúce Občianskeho zákonníka neupravuje právne vzťahy vyplývajúce z verejnoprávných vzťahov. Navrhovateľ sumu 335.717,- Sk, vrátenia ktorej sa v konaní domáhal, zaplatil ako odvod za neplnenie povinného podielu zamestnávania občanov so ZPS, plnil teda na základe finančno-právneho vzťahu. Podľa oznámenia Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 4600/1998-62 je odvod za neplnenie povinného podielu zamestnávania občanov so ZPS vyplývajúceho z ustanovenia § 114 zák. č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti zahrnutý do daňových výdavkov (poukázal aj na oznámenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 94/2000, podľa ktorého sa tento odvod považuje podľa § 24 zákona č. 366/1999 Z.z. o daniach z príjmov za daňový výdavok). Toto plnenie nezmenilo svoju finančno-právnu povahu tým, že rozhodnutie, na základe ktorého bolo poskytnuté, bolo neskôr odvolacím orgánom predchodcu odporcu zrušené. Ak niekto poskytne plnenie s úmyslom splniť povinnosť vyplývajúcu mu zo zákona alebo z právneho úkonu nad rámec alebo mimo rámca takejto povinnosti, nemôže byť toto plnenie považované za plnenie v rámci iného právneho vzťahu. Bezdôvodným obohatením v zmysle ustanovení Občianskeho zákonníka nemôže byť to, čo s úmyslom splniť odvodnú povinnosť voči štátu plnil subjekt nad rámec jeho zákonnej povinnosti. Toto platí aj v prípade, ak povinnosť vyplývajúcu zo zákona splnil omylom alebo na základe rozhodnutia, ktoré bolo neskôr zrušené. Vzhľadom na uvedené bol krajský súd toho názoru, že vzťah medzi účastníkmi nie je občianskoprávnym vzťahom, ktorý by bolo možné podriaďiť pod vzťahy výslovne vypočítané v § 7 ods. 1, ani na ktoré dopadá ustanovenie § 7 ods. 3 O.s.p. Žiaden zákon neustanovuje, že o vrátení

finančného odvodu štátu rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní. Preto rozsudok okresného súdu zrušil, konanie zastavil a vec postúpil odporcovi, do právomoci ktorého patrí rozhodnutie v danej veci. O trovách konania rozhodol podľa § 146 ods. 2 v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podal dovolanie navrhovateľ, ktorý žiadal napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie z dôvodu, že toto je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Poukazoval na tú skutočnosť, že odporca jednoznačne zadržíava sumu 335 717,- Sk neoprávnene. Táto suma mu nepatrí, keďže rozhodnutie, ktoré mu ukladalo povinnosť zaplatiť túto sumu odporcovi, bolo zrušené. Nesúhlasil s tým, že vzťah medzi účastníkmi konania vyplýva z finančnej činnosti štátu, keďže podľa § 4 zák. č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti bol Národný úrad práce verejnoprospešnou inštitúciou na zabezpečovanie ústavného práva občanov na zamestnanie s postavením právnickej osoby. Za rozhodujúcu považoval skutočnosť, že právny predpis, podľa ktorého odporca v minulosti postupoval, bol v súčasnosti zrušený, pričom zákon č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti, ako aj neskôr prijaté právne predpisy, ktoré ho nahradili, neobsahujú žiadne ustanovenia o možnosti vrátenia bezdôvodného obohatenia. Bol toho názoru, že zastavením konania súdom a postúpením veci odporcovi je mu odpierané právo na súdnu ochranu.

Odporca vo svojom vyjadrení považoval napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu za vecne správne. Navrhol dovolanie navrhovateľa ako nedôvodné v zmysle § 243b ods. 1 zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.), či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré v zmysle § 236 a nasl. O.s.p. možno napadnúť dovolaním.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Občiansky súdny poriadok upravuje prípustnosť dovolania proti uzneseniu odvolacieho súdu v ustanoveniach § 237 a § 239.

Pokiaľ dovolanie smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu, je tento opravný prostriedok prípustný, ak smeruje proti zmeňujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 O.s.p.), alebo potvrdzujúcemu uzneseniu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu (§ 239 ods. 2 písm. a/ O.s.p.), alebo ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia (§ 239 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), alebo uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky (§ 239 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

Nakoľko dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu nevykazuje niektorý zo znakov uvedených uznesení, je zrejmé, že ide o prípad, v ktorom Občiansky súdny poriadok dovolanie podľa § 239 nepripúšťa.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1, veta druhá O.s.p, ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti uzneseniu podľa § 239 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Existencia niektorej z vyššie uvedených väd však dovolacím súdom nebola v konaní zistená.

Hoci navrhovateľ ako dôvod dovolania výslovne neuviedol ustanovenie § 237 písm. f/ O.s.p., z odôvodnenia jeho dovolania vyplýva, že nepovažuje napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu o zastavení konania a postúpení veci, za vecne správne a žiada, aby vo veci konal súd. Takéto rozhodnutie stotožňuje s odopretím práva na súdnu ochranu a tým aj § 237 písm. f/ O.s.p.

Podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok dáva (napr. právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy a pod.). K odňatiu možnosti konať pred súdom môže dôjsť nielen činnosťou súdu, ktorá rozhodnutiu predchádza, ale aj samotným rozhodnutím. Takýmto rozhodnutím môže byť aj uznesenie o zastavení konania pre nedostatok procesnej podmienky, ak záver súdu o tejto otázke nie je správny a konanie v skutočnosti nedostatkom podmienky konania netrpí. V danej veci o takýto prípad nejde.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlače a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Podľa § 1 O.s.p. Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Zmyslom práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu o veci konať. Ak osoba (právnická alebo fyzická) splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej musí umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú (viď nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. augusta 2001 II. ÚS 14/2001, z 13. novembra 2002 II. ÚS 132/02, III. ÚS 171/2006 z 5. apríla 2007).

V občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, družstevných, ako aj z obchodných vzťahov (včítane podnikateľských a hospodárskych vzťahov), pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 1 O.s.p.). Iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje zákon (§ 7 ods. 3 O.s.p.).

Ak vec nespadá do právomoci súdov alebo ak má predchádzať iné konanie, súd postúpi vec po právoplatnosti uznesenia o zastavení konania príslušnému orgánu (§ 104 ods. 1 veta druhá pred bodkočiarkou O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky po preskúmaní veci dospel v súlade s odvolacím súdom k právneho záveru, že v prejednanom prípade nie je daná právomoc súdu rozhodovať o uplatnenom nároku.

Dovolací súd poukazuje na to, že navrhovateľ uhradil sumu 335 717,- Sk, vrátenia ktorej sa teraz domáha titulom bezdôvodného obohatenia, ako odvod za nesplnenie povinnosti zamestnávať určený podiel občanov so zmenenou pracovnou schopnosťou na celkovom počte zamestnancov, ktorá povinnosť bola zakotvená v predpise verejného práva (zákon č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti) a uložená aj autoritatívnym rozhodnutím odporcu ako správneho orgánu, t.j. orgánu verejnej moci. Je teda zrejmé, že vzhľadom na svoju povahu malo plnenie navrhovateľa základ vo verejnoprávnom vzťahu a malo rýdzo verejnoprávny charakter. Domáhať sa vrátenia takto poskytnutého plnenia podľa ustanovení § 451 a nasl.

Občianskeho zákonníka, t.j. podľa predpisov súkromného práva, však nie je možné, pretože tieto na verejnoprávne vzťahy nedopadajú a neupravujú ich. Verejnoprávne vzťahy sú totiž založené na princípoch odlišných od tých, ktoré sú uplatňované v systéme súkromného práva, z dôvodu ktorého musia byť posúdené v rámci režimu verejného práva.

K obdobným záverom dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozhodnutí z 27. septembra 2000, sp. zn. 2 Cdo 46/2000, v ktorom konštatoval, že: ... „ak niekto poskytne plnenie s úmyslom splniť povinnosť vyplývajúcu zo zákona alebo z právneho úkonu nad rámec alebo mimo rámca tejto povinnosti, nemôže byť toto plnenie, pokiaľ zákon neustanovuje inak, považované za plnenie v rámci iného právneho vzťahu“.

Obdobne konštatoval aj dovolací súd v rozhodnutí z 25. októbra 2007, sp. zn. 2 Cdo 280/2006.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto dospel k záveru, že bezdôvodným obohatením v zmysle ustanovení Občianskeho zákonníka nemôže byť to, čo s úmyslom splniť povinnosť stanovenú zákonom o zamestnanosti, t.j. verejnoprávnym predpisom, poskytol navrhovateľ odporcovi, a to bez ohľadu na to, že rozhodnutie, na základe ktorého navrhovateľ plnil bolo neskôr nadriadeným správnym orgánom zrušené.

Vzťah medzi navrhovateľom a odporcom je teda takým vzťahom vyplývajúcim z verejného práva, ktorý nemožno podriadiť pod vzťahy výslovne vypočítané v ustanoveniach § 7 ods. 1 O.s.p., ani pod vzťahy, na ktoré dopadá ustanovenie § 7 ods. 3 O.s.p., a nie je preto daná právomoc súdov rozhodovať o nároku navrhovateľa na vrátenie uplatňovanej sumy.

Z uvedeného vyplýva, že postup odvolacieho súdu, ktorý konanie zastavil a vec postúpil na ďalšie konanie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny P. B., bol v súlade so zákonom, a nedošlo k porušeniu procesných práv navrhovateľa priznaných mu zákonom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Vzhľadom na uvedené možno preto zhrnúť, že v danom prípade prípustnosť dovolania nemožno vyvodiť z ustanovenia § 239 O.s.p., ani z ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. a iné vady konania v zmysle § 237 O.s.p. neboli dovolacím súdom zistené.

Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie navrhovateľa v súlade s § 218 ods. 1 písm. c/ v spojení s § 243b ods. 4 O.s.p., ako dovolanie smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok neprípustný, odmietol. Pritom, riadiac sa právnou úpravou dovolacieho konania, nezaoberal sa napadnutým uznesením odvolacieho súdu z hľadísk namietaných navrhovateľom, ktoré nesúviseli so zastavením konania.

V dovolacom konaní úspešnému odporcovi vzniklo právo na náhradu trov konania proti navrhovateľovi, ktorý úspech nemal (§ 243b ods. 4 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Náhradu trov mu však dovolací súd nepriznal z dôvodu, že mu v dovolacom konaní žiadne trovy nevznikli.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 21. júla 2008

JUDr. Vladimír M a g u r a, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia:

